

ню та трансферу технологій, сертифікації продукції, бізнес-інноваційні, телекомунікаційні і торгові мережі, технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, консалтингові, венчурні фірми, різноманітні фінансові структури тощо.

Особливе місце серед елементів інноваційної інфраструктури посідають саме інноваційні бізнес-інкубатори, які надають початкову підтримку малому бізнесу в різних формах, включаючи сприяння формуванню мінімальної господарської інфраструктури, залучення венчурних фондів, отримання наукового обладнання і консультаційно-інформаційних послуг та інше. Кількість бізнес-інкубаторів у світі швидко зростає, починаючи із 200 на початку 1990-х рр. до 3000 на сучасному етапі. Тільки у Північній Америці зараз функціонує близько 1000 інкубаторів, у Західній Європі — майже 900.

Процес створення в Україні нових бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів за два останні роки сповільнився, в зв'язку з чим інноваційні підприємства продовжують залишатись без належної інфраструктурної підтримки, а наукові ідеї — без оперативної комерціалізації. Тому необхідно вести планомірну роботу по створенню в системі освіти розвинутої інфраструктури інноваційної діяльності, становлення багаторівневої системи підготовки кадрів. Дуже важливо розробити адекватні заходи стимулювання для розширення мережі інноваційної інфраструктури в Україні. Крім того, необхідно створити умови для саморозвитку діючих інкубаторів, які мають потенціал для формування потужних галузевих кластерів. Для цього необхідно започаткувати програму «Стимулювання інноваційної діяльності в системі професійної освіти», що дозволить реалізувати в університетах повний цикл інноваційних процесів. Створення такої інфраструктури підвищує роль університету в соціально-економічному, технологічному, освітньому та культурному розвитку регіонів, галузей, країни.

В. І. Абрамов, доцент кафедри філософії

ПРОБЛЕМИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ: КУРС ФІЛОСОФІЇ В ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Поза сумнівом, з численних тлумачень предмету філософії найбільш точнішим і найповнішим залишається етимологічно первинне. Філософія — любов, прагнення до мудрості. Мудрість же — знання задля блага, добра сила розуму. Однак безпосеред-

ньо мудрість виявляється у вчинках людини, а відтак оцінюється її наявність чи відсутність за зваженістю і відповідальністю тих рішень, які приймає людина. Відповідно, мистецтво і наука приймати рішення, що поєднують у собі теоретичне моделювання дійсності, нормативну логіку й етику з безпосередністю набутого досвіду й екзистенціальним змістом життя, і є філософія в гранично точному предметному сенсі.

Напевно, кожен викладач філософії (принаймні, зі збереженою самокритичністю), читаючи нормативний курс цієї дисципліни економістам чи менеджерам, мусив задуматися над його затребуваністю в сучасному освітньому контексті. І якщо подвійний базис курсу — онтологія, теорія пізнання та філософія науки з одного боку цілком відповідає освітнім очікуванням природознавців чи «технарів», а історія філософії як історія мислення в його історико-культурному розвої — очікуванням «гуманітаріїв» з другого, то для фахівців не орієнтованим у своєму професійному становленні на академічні студії — і то, нажаль, є правдою — філософія скоріше перешкода на шляху, аніж шабель зростання. Ми переконані, що ця обставина аж ніяк не девальвує філософського компоненту освіти: і як складова розвитку особистості, і як фахово-орієнтований складник підготовки менеджера чи економіста. Однак існуючі підходи до викладання філософії, передовсім не з точки зору форми, методів, а саме змістовного наповнення курсу, потребують серйозної корекції (що, проте, не повинно означати повного розриву із традицією). Проблема, з нашої точки зору, полягає в тому, що зміст курсу не відповідає «духові епохи». І справа зовсім не в тому, як могло б видатись, що суспільство стає більш меркантильним, технології — дегуманізованими, а життя — бездуховним. Ми, якраз, притримуємось інших переконань: духовна складова культури не зменшується, проте вона набуває інших форм, вона *прогресує*. Власне, дефетишизація духовності — і є визначальною рисою еволюції сучасного людства.

Звертаючись до проблеми прийняття рішень, ми в цьому контексті — розглядаємо її водночас і як предметну галузь пізнання, що інтегрує в собі класичну праксеологічну, етичну, логічну, аксіологічну проблематику і є дотичною до проблем соціальної філософії, філософії науки та техніки, і як певну альтернативу побудови *системи* філософії. В цьому сенсі філософія — це передовсім практична філософія, завданням якої є формування комплексу навичок; відповідно методично — сукупність семінарів та тренінгів, спрямованих на їх формування. Зрозуміло, що такий підхід не вичерпує собою всю фі-

лософську традицію і сучасність, однак в ньому є своя логіка вибору адекватної моделі, зорієнтованої на дійсні життєві потреби студентської молоді.

Розглядаючи це питання з огляду на засади гуманітарної підготовки фахівців в галузі економіки та управління, очевидно, що саме ефективність вироблення та прийняття рішень є альфою та омегою їхнього професійного рівня. Однак ця ефективність в суспільних вимірах включає в себе не тільки «технічну вправність», а й певну систему цінностей, совість професіонала. Найважливішим завданням філософії як вільнодумного гуманізму ми вбачаємо тут саме у впровадженні в освітні технології засобів формування навичок рефлексії складових процесу вироблення та прийняття рішення людиною з врахуванням тих драматичних колізій оцінки здатності оцінювати, які складають канву історії світової філософії, передовсім її західної парадигми. І хоча сьогодні ми не можемо представити апробовані моделі педагогічних інновацій, які потребують розв'язання в тому числі і ряду організаційних питань, однак ґрунт оптимального курсу для менеджерів та економістів нам бачиться в наступних рисах:

1) змістовний аналіз мудрості як знання задля блага. Ідеал мудреця як особистісний еталон розвитку і суспільна роль;

2) ситуація прийняття рішень як «тест» на мудрість. Воля і дія: аналіз вчинку та його мотивів;

3) життєві настанови та колізії відповідальності й об'єктивних можливостей в історії філософії (софісти і Сократ, стоїки й епікурейці, християнська філософія, Н. Мак'явеллі й титанізм Відродження, логіка «розумної поведінки» в ідеях Нового часу й Просвітництва, Д. Юм та І. Кант, Г. Сковорода, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, К. Маркс, О.О. Богданов, М. Бердяєв, прагматична філософія, екзистенціалізм, аналітична філософія, К. Поппер, франкфуртська школа);

4) критичне мислення: принципи розумного вибору й оцінки достовірності;

5) пізнання як пошук релевантної інформації. Прагматичний метод філософії. Співвідношення віри та досвіду. Межі пізнання;

6) ефективна комунікація: розв'язання суперечок й представлення аргументів;

7) подолання стереотипів мислення та дії: стимуляція креативних здібностей;

8) робота з джерелами інформації й даними: системний аналіз, експертні системи, інженерія знань, аналітичні технології;

9) методологічні засади прогнозування;

10) духовність (ментальна культура): її складові та еволюція. Проблема свідомості;

11) людина серед людей: рольова поведінка й культурна традиція. Права людини та соціальне партнерство. Екологічний імператив і поняття збалансованого розвитку.

Зазначимо, що така розстановка акцентів орієнтує на конкретику життєвих ситуацій (в яких тільки й виявляється мудрість), ознайомлюючи студента із широким масивом творів, що складають золоті сторінки світової філософської спадщини. Разом із тим, такий підхід надає можливість поєднати дрібні курси, які викладаються кафедрою, що потребує принципово нового підходу до ведення семінарських та практичних занять.

В. Х. Арутюнов, професор, канд. філос. наук,
В. М. Свінцицький, професор, д-р філос. наук,
кафедра філософії

ПРОБЛЕМА ІНТЕГРАЦІЇ ФІЛОСОФСЬКИХ КУРСІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ

Сучасна вища освіта в Україні реалізує болонські домовленості щодо універсалізації якісних і кількісних характеристик процесу, змісту і підсумків навчання студентів. Ці завдання в структурі КНЕУ також стоять перед кафедрою філософії і вони мають свою специфіку. За останні роки в системі вищої школи України цілісне філософське знання було поділено на окремі дрібні філософські дисципліни, що фактично перетворило базову дисципліну філософію у історико-філософську пропедевтику. Така диференціація філософських дисциплін виконала свою місію по з'ясуванню змісту окремих частин філософського знання, але вона одночасно детермінувала низку недоліків: вузька спеціалізація викладачів, обмеження можливостей щодо виконання ними та відповідною дисципліною виховних функцій, нестабільність лекторського складу, виникнення у студентів і адміністрації стереотипного відношення до дрібних дисциплін, як неповноцінних.

Для подолання цих недоліків необхідно інтегрувати дрібні філософські курси в дві фундаментальні філософські дисципліни — власне філософію і культурологію. При цьому всю мережу годин, що відводилась на вивчення окремих філософських курсів, необхідно зберегти: на *філософію* разом з *логікою та релігієзнавством*, надати 6 кредитів (216 годин); на *культурологію* разом з *етикою та естетикою* — 4 кредити (144 години). Формою під-